

HAASTE

Haaste-lehti käsittelee rikoksentorjuntaa ja kriminaalipolitiikkaa

[Rikoksentorjunta](#) / [fi](#) / [Haaste-lehti](#) / Artikkelit

Nuorten osallisuutta tulisi lisätä oman väkivaltariskin arvioinnissa sijoitus- ja hoitoympäristöissä

6.3.2024 9.09

Väkivaltaisesti oireileva nuori tarvitsee yksilöllistä tukea ja apua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta suljetuissa laitospäristöissä. Kuulluksi tuleminen on ensiarvoisen tärkeää luottamuksen rakentamiseksi ammattilaisten ja nuorten välillä. Väkivallan tunnistamiseen ja hallintaan tarvitaankin uudenlaisia, nuoria osallistavia keinoja.

"Rikun elämäntilanne on kadoksissa, elämää värittävät päihteet ja rikollisuus, kotona ei ole turvallista aikuista suojelemassa. Riku usein toivoo, ettei aamulla heräisi. Riku katselee kääntöveistä ja toisaalta myös Ksalol-lätkää. Kumman sitä valitsisi. Eteisestä kuuluu meteliä, isä tuli kotiin, selkeästi kannissa. Taas sitä mennään, Riku ajattelee. Välillä tuntuu, että isän tai itsensä tappaminen olisi ainoat keinot päästä ulos tästä paskasta." Edellä kuvattu nuoren kuvitteellinen tarina on osa monen nuoren todellisuutta tälläkin hetkellä.

Maailman terveysjärjestö luokittelee nuorten tekemän väkivallan globaaliksi terveysongelmaksi. Nuorten väkivaltarikosten määrä on myös Suomessa kasvussa. Nuorison rikollisuutta ihannoivat alakulttuurit ja nuorten tekemät väkivaltarikokset ovat viime vuosina näkyneet huolestuttavasti uutisoinnissa. Monet eri toimijat pyrkivät vaikuttamaan nuorten rikollisuuteen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Ennaltaehkäisevät palvelut ja toimet ovat ensiarvoisen tärkeitä, mutta ne eivät yksinään riitä vähentämään nuorisoväkivaltaa ja sen vaikutuksia.

Väkivallalla oireilevat nuoret ohjataan suljettuihin terveyden- ja sosiaalihuollon sijoitus- ja hoitoympäristöihin siinä vaiheessa, kun avohoidon keinot eivät ole enää riittäviä. Pelkkä suljettuun ympäristöön ohjaaminen ei kuitenkaan ole ratkaisu nuorisoväkivaltaan eikä nuorisorikollisuuteen. Miten yhteiskunta voisi tukea nuorta tehokkaammin väkivallan hallinnassa?

Miksi nuori käyttäytyy väkivaltaisesti?

Oireileva nuori tarvitsee aina apua. Väkivaltaisesti käyttäytyvä nuori herättää usein ymmärrettävästi negatiivisia reaktioita niin auttajissaan kuin yhteiskunnassa. Nykykäsityksen mukaan nuoren väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla olevat syyt ovat usein monialaisia. Nuorella saattaa olla mielenterveyden haasteita tai päihteiden käyttöä, jotka alentavat impulssikontrollia. Kuten aikuistenkin kohdalla, väkivallan käyttäjä on usein itsekin ollut väkivallan uhri. Nuori on esimerkiksi oman traumataustansa vuoksi oppinut käyttämään väkivaltaa vallan välineenä. Emme voi kuitenkaan jättää huomioimatta sosiaalisen ympäristön ja vallitsevien nuorisoalakulttuurien, kuten esimerkiksi "roadman"-kulttuurin, vaikutuksia väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla. Väkivaltaa ja rikollisuutta ihannoiviin alakulttuureihin kuuluva oman kunnian puolustaminen ja kostaminen opettavat nuoria ongelmanratkaisuun väkivallan avulla.

Väkivallan uhriksi joutumisen pelko saattaa alentaa kynnystä väkivallan käyttämiseen. Kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2023 peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 17,5 % oli kokenut fyysistä uhkaa ja 12,3 % huoltajiensa tekemää fyysistä väkivaltaa vuoden aikana. Väkivaltainen käyttäytyminen voi myös olla nuoren selviytymiskeino hankalien tunteiden tai tilanteiden hallintaan ja heijastaa kehittymätöntä resilienssiä. Resilienssi (psykykinen selviytymiskyky) on kehittyvä ominaisuus, johon vaikuttavat nuoren yksilölliset ominaisuudet, lähipiiri ja ympäristö.

Väkivallan seuraukset ovat kauaskantoiset

Nuorisoväkivallan seuraukset ovat laaja-alaiset niin nuorelle väkivallantekijälle itselleen, uhrille, nuoren lähipiirille kuin yhteiskunnalle ja lisäävät polarisaatiota ja eriarvoistumista. Yhdysvalloissa vuonna 2020 tehdyn tutkimuksen mukaan uhrin, joilla on läheinen suhde väkivallan tekijään, kokivat enemmän mielenterveysoireita, kuten masennusoireilua. Lisäksi pojat olivat alttiimpia väkivallan kokemiselle kuin tytöt. Nuorena opitun väkivallan käytön kierteen katkaisu aikuisiällä on haasteellista ja keinojen määrä on rajallinen.

Alle 15-vuotiaiden väkivaltarikollisuuden kasvu tarkoittaa merkittävää vastuuta nuorten sijoitus- tai hoitoympäristöihin. Vuonna 2022 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastotiedon mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetuista alaikäisistä 47,3 % oli sijoitettu laitoksiin. Vastaavasti erikoissairaanhoidon tai valtion sairaaloiden osastohoidossa oli 13–17-vuotiaita 9,6 /1000 vastaavan ikäistä. Nuorten väkivaltainen käyttäytyminen heijastuu nuorten sijoitus- ja hoitoympäristöihin.

Lastensuojelun Keskusliiton ja Talentian vuonna 2020 teettämän kyselyn mukaan väkivallalla uhkailua koettiin viikoittain ja kolmasosa vastaajista koki sitä lähes päivittäin. 43 % koki fyysistä väkivaltaa muutamia kertoja vuodessa ja 20 % muutamia kertoja kuukaudessa. Tulos on kaksinkertainen Talentian vuoden 2016 työväkivaltakyselyn tuloksiin verrattuna. Kyselytutkimuksessa kävi myös ilmi, että 43 % vastaajista ei kokenut saaneensa riittävästi koulutusta tai perehdytystä väkivaltatilanteisiin. Väkivalta aiheuttaa lisäksi välillisiä ja välittömiä kustannuksia yhteiskunnalle esimerkiksi sairauspoissaolojen vuoksi. Sote-alalla hoitajien kohtaama väkivalta onkin ollut laajalti esillä vuonna 2023 sosiaalisessa mediassa Tehyn Nyrkkisääntö-kampanjan myötä.

Nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen hallinta laitospäristössä

Suomen laitosolosuhteissa väkivallan hallinta on usein perustunut pakkotoimiin, kuten nuoren eristämiseen. Tämä voi kuitenkin lisätä työntekijöiden riskiä joutua väkivallan kohteeksi ja lisätä nuoren oireilua. Jotta työntekijöiden ymmärrystä väkivaltaisen käyttäytymisen taustasyistä ja väkivallan hallinnasta voidaan lisätä, laitosolosuhteisiin on kehitetty erilaisia työkaluja. Niitä ovat mm. AVEKKI-malli (aggressio, vuorovaikutus, ennaltaehkäisy, kehittäminen, koulutus, integrointi), HFR (hallittu fyysinen rajoittaminen) sekä haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja hallintaan kehitetty MAPA. Lisäksi käytössä on erilaisia ryhmäharjoitusmenetelmiä aggressiivisesti käyttäytyville nuorille, kuten ART (Aggression Replacement Training).

Nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn ja hoitoon laitospäristössä pyritään lisäksi vaikuttamaan erilaisin riskinarvioinnin- ja hallinnan menetelmin. Riskinarvioinnin menetelmien avulla voidaan tunnistaa henkilöt, joilla on kasvanut riski käyttäytyä väkivaltaisesti. Vuonna 2020 julkaistussa kirjallisuuskatsauksessa tunnistettiin nuorille soveltuviksi väkivallan riskinarviointimenetelmiksi esimerkiksi SAVRY (The Structured Assessment of Violence Risk in Youth), VRS-YV (Violence Risk Scale - Youth Version), ja DASA-YV (Dynamic Assessment of Situational Aggression – Youth Version). Menetelmät eivät kuitenkaan ole vakiintuneet nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn Suomessa.

Tavoitteena nuorten osallisuuden lisääminen

Lastensuojelun Keskusliiton ja Talentian vuoden 2022 kyselyn mukaan nuorten osallisuutta ei hyödynnetä riittävästi palveluiden kehittämisessä ja arvioinnissa. Turun yliopiston hoitotieteen laitoksella kehitetään parhaillaan uusia nuorten osallisuutta tukevia työmenetelmiä nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen riskinarviointiin- ja hallintaan. Väkivaltaisesti oireilevia nuoria hoitavilta yksiköiltä puuttuu tutkimusnäyttöön perustuva työmenetelmä väkivallan lyhyen aikavälin (24 h) ennaltaehkäisyyn, jossa myös nuori tulisi kuulluksi.

Nuorten osallisuutta voidaan lisätä ottamalla nuori mukaan oman väkivaltariskin arviointiin ja soveltuvien hallintakeinojen valintaan. Sopivien riskinhallintakeinojen avulla nuori saa vahvistusta itsehallintaansa, jotta tilanne ei johda väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Nuoren osallisuuden lisääminen turvallisessa ympäristössä tukee resilienssin myönteistä kehittymistä. Lisäksi osallistamisen avulla voidaan löytää tarpeita, joita ammattilaiset eivät havaitse. Lyhyen aikavälin riskinarviointi luotettavin menetelmin on ensisijaisen tärkeää, kun pyritään vähentämään laitospäristöissä esiintyvää väkivaltaa, joka heikentää niin hoidon laatua kuin työntekijöidenkin hyvinvointia.

“ Nuorten osallisuutta voidaan lisätä ottamalla nuori mukaan oman väkivaltariskin arviointiin ja soveltuvien hallintakeinojen valintaan.

Maiju Björkqvist, Laura Väätäinen & Tella Lantta

Maiju Björkqvist ja Laura Väätäinen työskentelevät tutkimusavustajina ja opiskelevat terveystieteiden maistereiksi Turun yliopistossa, hoitotieteen laitoksella.

Tella Lantta on mielenterveyshoitotieteen dosentti, terveystieteiden tohtori ja työskentelee yliopistonlehtorina Turun yliopistossa, hoitotieteen laitoksella.

[Lisätietoa hankkeesta](#)

Lähteet:

Holmi, L., & Kekkonen, E. (2023). [Lasten suojelemisen nykytila ja tulevaisuus](#). Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 1/2023.

Koh, L.L., Day, A., Klettke, B., Daffern M., & Chu, C.M. (2020). The predictive validity of youth violence risk assessment tools: a systematic review. *Psychology, Crime & Law*, 26(8), 776–796.

Mieli ry. (2022). ["Resilienssi auttaa selviytymään"](#).

[Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2022](#)

Sargent, E., Zahniser, E., Gaylord-Harden, N., Morency, M., & Jenkins, E. (2020). Examining the Effects of Family and Community Violence on African American Adolescents: The Roles of Violence Type and Relationship Proximity to Violence. *The Journal of Early Adolescence*, 40(5), 633–661.

Tiili, A. & Kuokkanen, J. (2021). [Lapsen vuoksi – Lastensuojelun laitoshoidon vetovoimatekijät ja alalta työntävät tekijät -selvitys](#). Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 2/2021.

World Health Organization [WHO]. (2020). [Youth violence](#).

Kuva: Pixabay

[Haaste 1/2024](#)

1-2024 HOITO KUNTOUTUS NUORET NUORISORIKOLLISUUS VÄKIVALTA

